Jaroslav P a n á č e k (Česká Lípa)

PROMĚNY ŽIŽKOVA VRCHU ANEB OD VÍTKOVCE K VÍTKOVCI

TRANSFORMATIONS OF ŽIŽKA'S HILL OR FROM VÍTKOVEC TO VÍTKOVEC

Southeast of Holany (Česká Lípa district), a forested hill rises towards the east with the highest point called Žižka's Hill (325 m). Today, practically the entire area of the hill is occupied by a deer-park, on the north-western side the hill is lined with sandstone rocks, on which the castle stands, and to the south-east of it there lie the remains of a deserted settlement consisting of several houses. Recent research has confirmed that the castle was originally called Vítkovec, but from the end of the 16th century until the beginning of the 20th century bore the name Schischkenberg, originally Žižkenberg, in Czech "Žižkova hora". It was only after the First World War when the castle and also the surrounding deer-park were mistakenly given the Czech name Vřísek, which was retained until recently. The history of these name changes and the connection of the topographical designation with the name of the Hussite chieftain Jan Žižka of Trocnov is the content of this article.

Key words
Žižka's Hill; Vítkovec; castle; Nový Zámek manor

Klíčová slova
Žižkův vrch; Vítkovec; zámek; Novozámecké panství

Jihovýchodně od městyse Holany (okr. Česká Lípa) se z údolí Dolského potoka zvedá směrem k východu lesnaté návrší, které svým nejvyšším bodem nazývaným na mapách Žižkův vrch (325 m) převyšuje údolí asi o 60 m. Prakticky celou plochu návrší dnes zabírá obora, která je domovem pro muflony a kozy bezoárové. Na severozápadní straně je návrší lemováno pískovcovými skalami, nad nimiž do krajiny vyhlíží zámek a jihovýchodně od něj leží zbytky zaniklé samoty několika domů (obr. 1). Nedávné výzkumy (viz dále) potvrdily, že zámek se původně jmenoval Vítkovec, ale od konce 16. století nesl jméno Žižkenberg, později poněmčené i s blízkou samotou na Schischkenberg. Od poloviny 19. století převládla podoba Sischkenberg, počeštěná později také na Žižkovu horu. Teprve po 1. světové válce dostal zámek a poté i okolní obora omylem (viz dále) české jméno Vřísek, které se udrželo až do nedávné doby.

Jaké jsou okolnosti těchto změn názvů a jaká je souvislost topografického označení se jménem husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova (pokud je nějaká)?

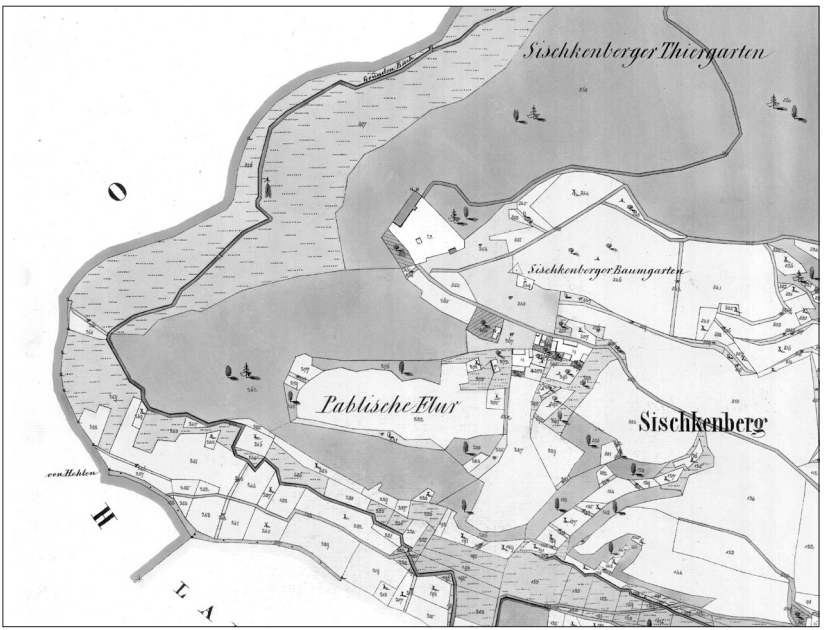

Obr. 1: Pojednávaná lokalita na císařském otisku mapy stabilního katastru obce Šváby (7812-1) z roku 1843 (Mapový podklad: Archiválie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru, www.cuzk.cz)

Vývoj osídlení lokality

Starší kastelologická literatura předpokládala na místě zámku či v jeho sousedství existenci „pradávného hradu“ (Heber, 1845, s. 215–216; Sedláček, 1923, s. 261–263). Vycházela ze zde dochovaných objektů vysekaných v pískovci (studně, džbánovitá zásobnice, sklepy) a nelogicky působící soustavy valů neznámého účelu. Podrobný archeologický průzkum provázený povrchovými sběry nepotvrdil existenci staršího opevněného sídla ani na místě pozdějšího zámku, ani na nejzápadnějším výběžku návrší nazývaném dříve Stará hora, něm. Alte Berg (Gabriel – Panáček, 2000, s. 164–165).

Okolní krajina byla součástí panství Vartenberků se sídlem na Rybnově. V roce 1489 dostal rybnovské panství jako dědictví po otci Václav z Vartenberka, který k němu po smrti bratra Zikmunda někdy po roce 1505 připojil jeho jestřebské panství a před rokem 1532 se mu podařilo panství významně zaokrouhlit koupí sousedního zboží Chudý Hrádek. Kromě toho se stal po roce 1532 také majitelem dvou čtvrtin lipského panství (Česká Lípa), takže je pochopitelné, že mu skromná rybnovská tvrz jako sídlo nemohla vyhovovat. Pravděpodobně někdy těsně před

Obr. 2: Zámek *Vítkovec* (tehdy *Žižkenschloss*) na rytině J. Farka podle kresby F. A. Hebera z roku 1844 (Heber, 1845, za s. 216)

rokem 1540 začala na skalách nad městečkem Holany, snad již v tehdy založené obo-ře, výstavba zámku, který dostal jméno Vítkovec (něm. Weithenberg). Jednalo se o poměrně velkoryse založený renesanční jednopatrový objekt o rozměrech 11,5 x 51 m, vybavený kruhovou schodišťovou věží (obr. 2).[1] V písemných pramenech se Vítkovec prvně připomíná v roce 1546,[2] naposledy pak v roce 1575.[3] Nahradil jej Nový Vítkovec (něm. Neu Weithenberg), který se stavěl již od počátku 50. let 16. století a stál buď na místě dnešního Nového Zámku v Zahrádkách či v jeho těsné blízkosti.

Jméno Vítkovce bylo zapomenuto a již po dvaceti letech, v roce 1594, je nahradilo pojmenování Žižkenberg. Poprvé je k tomuto roku uvedl farář Valentin Frumald, který v poznámkách v dobranovské kronice (obr. 3) převyprávěl sen Jana z Vartenberka, jenž se ve snu při útěku uchýlil na „*Zischkenbergk*“ (Wiechowsky, 1900, s. 96).[4] Toto jméno v různých obměnách, jak v německé, tak v české verzi pro

[1] Podrobný popis se zaměřením viz Gabriel – Panáček, 1993, s. 33–39.
[2] Národní archiv (dále NA) Praha, Desky dvorské království Českého (dále DD) 64, pag. 200C.
[3] NA Praha, DD 52, pag. 161.
[4] Státní oblastní archiv Litoměřice, Sbírka matrik, inv. č. 1404, sign. L25, Matrika Dobranov 1585–1666, s. 20.

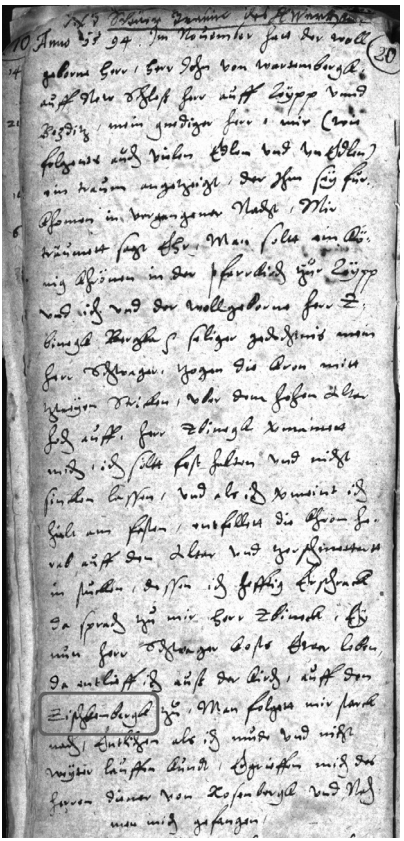

Obr. 3: Nejstarší pramen jména *Žižkenberg* v zápiscích dobranovského faráře Valentina Frumalda z roku 1594 (SOA Litoměřice, inv. č. 1404, Matrika Dobranov 1585–1666, s. 20)

zámek i nedalekou osadu, později ve variantě Schischkenschloss pouze pro zámek, nesla lokalita až do počátku 20. století.

V tzv. Taxe panství novozámeckého z roku 1622 se uvádí: „Též jest nedaleko odtud na Žižkový hoře starý dům, v němž žádný nebydlí, a při něm vobora, v níž zvěři 19 kusův se nachází, též štěpnice a bažantnice; pokládá se za 900 kop“ (Šimák, 1931, s. 1). Patrně někdy v této době si asi 300 m jihovýchodně od zámku, nepochybně s povolením vrchnosti, postavili „na Žiškový hoře dva chalupníci“ své domy, uvedené v roce 1654 v berní rule a stejně tak i roku 1713 v tereziánském katastru (BR 2/I, s. 375, č. 385; TK II, s. 114). Osídlení se zde pak rozrostlo do konce 18. století na pět usedlostí, a tak tomu již zůstalo (Schaller, 1787, s. 248; Kotyška, 1895, s. 1274). Zámek sloužil jako lovecký, v 18. a 19. století zde bydlel panský myslivec a správce obory, později i lesní. V největší místnosti prvního patra zámku byla v té době zbrojnice, převezená sem z Nového Zámku. Tvořila ji velká sbírka loveckých zbraní od doutnákových až po perkusní (Heber, 1845, s. 216).[5]

Pod názvem „*Sischkenberg*“ se zámek i osada dočkaly doby po 1. světové válce, kdy docházelo k přechodu názvů obcí na českou nomenklaturu.

[5] Kounická sbírka zbraní a zbroje byla rozprodána na aukcích Galerie Fischer v Luzernu (Švýcarsko) v roce 1935 (Fischer, 1935; 162 položek chladných zbraní, brnění, štítů a palných zbraní) a v Zürichu v roce 1936 (Fischer, 1936; 200 položek chladných zbraní, brnění, štítů, praporů, standart a palných zbraní). Pouze část palných zbraní z někdejší zbrojnice na Vřísku předal Státní statek Zahrádky (resp. hajný Rezler) v roce 1951 do tehdejšího Okresního vlastivědného muzea v České Lípě.

Pod vlivem názorů kapacit, za které byly považováni F. Palacký a A. Sedláček, dostala lokalita české jméno Vřísek (viz dále), a to jí už zůstalo. Do konce 2. světové války v zámku sídlila správa obory, pak se objekt dostal do vlastnictví Krajské správy lesů v Teplicích a byl ještě několik let využíván k bydlení. Německé obyvatelstvo nedaleké osady bylo po 2. světové válce odsunuto, domy byly opuštěny a ponechány svému osudu, takže po nich dnes zbývají již jen nepatrné stopy. Severočeské státní lesy Teplice provedly v letech 1986–1987 demolici starého krovu zámku a vztyčení nového, přičemž byly barbarsky poničeny renesanční římsy pod okny a zlikvidovány zdobně profilované stropní trámy prvního patra zámku (obr. 4). Archeologický výzkum v roce 1987 přímo v přízemí objektu poskytl nálezy pocházející z 1. poloviny 16. století včetně renesančních kachlů a renesančního skla, ale nezjistil žádné starší nálezy z dříve předpokládaného předchůdce zámku.[6]

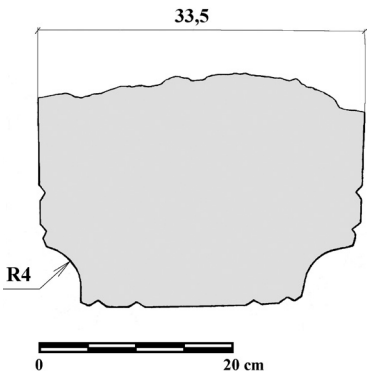

Obr. 4: Řez renesančně profilovaným stropním trámem prvního patra zámku Vítkovec (kresba autor)

Změny jména lokality

Původním jménem zámku byl Vítkovec, něm. Weithenberg. Důvod pojmenování však neznáme, v rodě Vartenberků se jméno Vítek nevyskytuje. Přesto se ve zdejším okolí toto rodné jméno objevuje, a sice hned třikrát u prvních známých generací rodu pánů z Mnichova v letech 1376–1456, kdy seděli na Zahrádkách (Panáček, 2008, s. 23). Kde však jejich sídlo Zahrádky leželo, těžko říci, neboť dnešní Zahrádky, vlastně Nové Zahrádky (něm. Neugarten) vznikly okolo Nového Zámku až po jeho postavení.

Mnohem pozoruhodnější je však změna, která nastala po dvaceti letech od poslední zmínky jména Vítkovec v pramenech. Jak už bylo uvedeno, jméno Žižkenberg se poprvé objevilo v roce 1594.[7] O spojení se jménem husitského vojevůdce

[6] PhDr. František Gabriel, 1.–12. 6. 1987.

[7] Nejstarší pramen jména Žižkenberg neznal I. Honl (1970, s. 192–193), který se podrobně zabýval uplatněním jména Žižka v toponymii Čech. Uvedl zde však kromě názvu zámku i další odvozená toponyma z okolí (hora, skupina domů, revír, džbán, tj. do skály vytesaná jeskyně považovaná za hladomornu).

Jana Žižky z Trocnova se poprvé zmínil v roce 1787 J. Schaller (1787, s. 248), nepochybně na základě jakési lidové etymologie. Ve své topografii uvedl, že jméno Žižkenberg nese zámek podle Žižky, který ve vězení (míněna džbánovitá zásobnice na obilí na skalách v blízkosti zámku) umořil svého bratra hladem. J. G. Sommer (1833, s. 319) označil zámek jako Žižkaschloß a na Schallerem zmíněnou pověst pouze odkázal. F. A. Heber (1845, s. 216) popřel možnost, že by byl Žižka stavitelem hradu, neboť objekt pochází „asi z počátku 16. století" („Burggebäude stammt etwa aus dem Anfange des sechszehnten Jahrhunderts"). Přesto byl ochoten věřit, že zde Žižka z Trocnova pobýval.

Nemáme však žádné zprávy o tom, že by husitské vojsko táhlo někdy krajem okolo Holan a už vůbec ne v době Žižkově, ačkoliv v širším okolí Litoměřicka v roce 1423 Žižka operoval. Zprávu o tom, že Žižka v roce 1423 dobýval jakýsi „*Newehaus*" vykládaný jako Nový Zámek, odmítl již v roce 1913 J. V. Šimák s poukazem na vznik Nového Zámku až v 16. století a doložil, patrně správně, že se jedná o hrad Panna u Třebušína (Šimák, 1913, s. 485).

Jediné jméno, které bychom mohli s názvem zámku spojit, ovšem v době o 170 let starší, je jeden z manských držitelů nedalekého Mnichova. V roce 1367 byl totiž prezentován nový plebán do tamního farního kostela se svolením „Johannis dicti Zuzca, Philipi Dyetmari, Tychaue et Sdenconis dicti Lale de Mnychouicz clientum" (LC I/2, s. 92). Ačkoliv na přesném vzniku a vývoji jména Žižka se dosud etymologové neshodli, je ve stejné podobě, tj. Zuzka, doloženo v roce 1378 i jméno Jana Žižky z Trocnova (Sedláček, 1913, s. 451).

Náhlou změnu jména lokality během pouhých dvou desítek let bychom mohli také spojovat s pozoruhodnou analogií, kterou je změna názvu vrchu Vítkov v Praze na Žižkov během pouhých několika let po Žižkově bitvě na Vítkově 14. července 1420. Jde o jedinou takto doloženou analogii změny uvedených jmen v Čechách. Zatímco ovšem změna jména vrchu Vítkov v Praze na Žižkov je v souvislosti s bitvou evidentní, důvod změny jména Vítkovce na Žižkenberg nám zatím uniká.

Až do poloviny 19. století se pro zámek, vrch i osadu užívalo jméno Žižkenberg v různých obměnách (Žižkaberg, Žižkova hora, Žižkenschloß, Žižkaschloß, Schischkenberg, Sischkenberg; viz Profous – Svoboda, 1957, s. 635). Rapidní změnu jména zámku má na svědomí František Palacký. Jedním z plodů českého národního obrození byla snaha o povznesení českého jazyka, a přitom též o uplatnění českých místních jmen známých z písemných pramenů středověku a jejich spojení s lokalitami, které tehdy nesly německé názvy. Na bývalém rybnovském panství bylo možno nalézt v pramenech hned čtyři taková jména panských sídel: Frydlant, Milčany, Vítkovec a Vřísek. František Palacký si ještě s prvními třemi nevěděl rady a napsal, že jde o zámky, které „již ani hledati neumíme." Zato u Vřísku se pokusil o opatrné etymologizování, když napsal: „hrad Wřísek (z něhož Němci nejprv „Rzischkenschloss", potom konečně „Žižkenschloss" utvořili, a již tam o Žižkowi ledacos bají)" (Palacký, 1846, s. 79). Toto spojení pak potvrdil i ve

svém popisu Čech, když ostatní tři lokality umístil pouze na novozámecké panství (Palacký, 1848, s. 68).

Dlužno dodat, že Palackého spojení převzal F. A. Heber do 4. dílu svých Hradů, a kromě toho zde lokalizoval Milčany na skálu Frauenschlössel v pozdějším Milčanském rybníce a Frydlant na místo zvané Wüstes Schloss nad mlýnem v Karbě (Heber, 1846, s. 91 – Vřísek, s. 186–187 – Frydlant, s. 189–191 – Milčany). Závěry těchto badatelů brzy akceptovala i německá regionální literatura (Lucke, 1859; A. P. 1882, č. 37, s. 3; Paudler, 1894, s. 151–152; Hantschel, 1911, s. 831, 834, 890, 904).

O spojení posledního jména – Vítkovce – s konkrétní lokalitou se zasloužil o mnoho let později A. Sedláček ve svém místopisném slovníku, když jej umístil na lokalitu Kickelsberg se zbytkem hradu na jižním břehu Milčanského rybníka (Sedláček 1908, s. 963).[8] Vše ještě potvrdil uvedením spojení těchto čtyř jmen panských sídel s lokalitami ve 14. dílu svých Hradů (Sedláček, 1923, s. 252–253 – Frydlant, s. 254–255 – Milčany, Vítkovec, s. 261–263 – Vřísek). Tím bylo téměř na století zakonzervováno nové hradní názvosloví, užívané ovšem pouze v české historické literatuře, zatímco v německé byla stále užívána původní německá nomenklatura (v krajním případě s uvedením české varianty v závorce).

Ke kodifikaci české místní nomenklatury došlo až po 1. světové válce. Na vládu se obrátily Místopisná komise České akademie a Český zemský archiv a z tohoto podnětu vzešlo v roce 1919 ustavení Komise pro stanovení úředních názvů míst v republice Československé, v níž měl hlavní slovo Antonín Profous. Úřední úpravě místního názvosloví se pak dostalo i zákonného podkladu zákonem ze 14. dubna 1920 Sb. (Čáda, 1960). Samozřejmě, že se komise přidržela názorů dřívějších autorit, jimiž byli zejména František Palacký a August Sedláček. Všechna výše uvedená spojení českých jmen s lokalitami tím byla zdánlivě potvrzena jako správná a objevila se v novějších pracích encyklopedického charakteru (Roubík, 1959, s. 95, 96; Profous, 1947, s. 547 – Frydlant; Profous, 1951, s. 73 – Milčany; Profous – Svoboda, 1957, s. 562 – Vítkovec, s. 635 – Vřísek).[9]

Teprve ke konci 20. století se objevily pochybnosti o správnosti pojmenování zdejších panských sídel. Nápravu mohl přinést jedině podrobný výzkum písemných pramenů ve spojení s terénním průzkumem jednotlivých lokalit. Mezioborová spolupráce archeologa a historika zaměřená na panská sídla v oblasti tzv. Horního území novozámeckého panství přinesla své plody v odhalení chyb při českém pojmenování lokalit (Gabriel – Panáček, 1991, 1993, 1994). Hlavní roli v tom hrálo právě zpochybnění lokalizace jména Vřísek na polohu Schischkenberg. Porovnáním

[8] Nutno zmínit, že mnohem dříve sem umístil A. Paudler (1894, s. 158) jméno Milčany.

[9] Protože pouze dvě z těchto jmen označovala obydlená místa, objevily se v Chytilově místopisu pouze lokality Vítkovec a Vřísek se svými německými ekvivalenty (Chytil, 1929, s. 1384 a 1410).

tří urbářů novozámeckého panství (dva české z let 1579 a 1619, jeden německý z období 1633–1647) bylo zjištěno, že pořadí vesnic v nich je naprosto shodné. Zatímco v prvních dvou je mezi Drchlavou a Dřevčicemi zapsán Vřísek, ve třetím urbáři je na témže místě Radiesch. Navíc se shodují platy poddaných na všech čtyřech gruntech i jména dvou majitelů v mladších urbářích. Umístění vsi Radiesch mezi Drchlavou a Dřevčicemi odpovídá i geografické poloze vsi Hradiště. Bylo tedy jasné, že jméno Vřísek je původním názvem malé osady Hradiště severozápadně od Drchlavy (Gabriel – Panáček, 1991, s. 44).

Výsledkem dalšího zkoumání pak bylo odmítnutí spojení jména Frydlant s lokalitou Wüstes Schloss nad mlýnem v Karbě (Gabriel – Panáček, 1991, s. 36–37),[10] potvrzení spojení jména Milčany s lokalitou Kickelsberg (Gabriel – Panáček, 1994, s. 54 – Milčany II)[11] a zjištění, že renesanční zámek do té doby nazývaný Vřísek (dříve Sischkenberg) je Vítkovec (Gabriel – Panáček, 1994, s. 58), tedy vartenberské sídlo postavené před rokem 1546. Dlužno dodat, že nové mapy už správná jména lokalit respektují. Ze setrvačnosti se dosud udržuje pouze zažité označení obory Vřísek, kterou spravují Lesy ČR.

Závěr

Jak uvádí název článku, urazilo označení lokality uzavřený kruh, aby se vrátilo ke svému nejstaršímu jménu. Od Vítkovce přes Žižkenberg, zkomolený pak na Sischkenberg, dále přes Vřísek ke svému původnímu pojmenování – Vítkovec.

Spojení jména Žižkenberg (později zkomoleného) se jménem husitského vojevůdce se nepotvrdilo.

Studie využila databázi Czech Medieval Sources online, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (https://lindat.cz) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).

EDICE PRAMENŮ

BR: *Berní rula*. Popis Čech r. 1654 (ed. K. Doskočil). Díl 2/I. Praha 1953.

LC: *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim* I/2 (ed. J. Emler). Pragae 1874.

TK: *Tereziánský katastr český* (ed. A. Chalupa a kol.) II (Rustikál, kraje K–Ž). Praha 1966.

[10] Jméno Frydlant bylo pak spojeno s lokalitou Raubschlössel nedaleko osady Hvězda (Gabriel – Panáček, 1994, s. 47).

[11] Lokalita Frauenschlössel je považována za Milčany I, tedy manské sídlo Přibíka z Milčan. Není ovšem vyloučeno ani její spojení se sídlem Hostíkovice.

SEZNAM LITERATURY

A. P. (PAUDLER, A.) (1882): Excursion zum Zischkenschloß. *Leipaer Zeitung*, 32, 36, 4. 5. 1882, s. 1–2; 37, 7. 5. 1882, s. 2–4.

ČÁDA, F. (1960): Dílo Antonína Profouse a české úřední názvosloví místní. In: Svoboda, J. – Šmilauer, V. a kol., *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Díl V. Praha: ČSAV, s. 11–18.

FISCHER, T. (1935): *Jagdkammer des Reichsgrafen R. v. Kaunitz. Schloss Neuschloss. Auktion in Luzern*. Luzern: Galerie Fischer, im Hotel National.

FISCHER, T. (1936): *Jagdkammer des Reichsgrafen R. v. Kaunitz. II. Teil. Auktion in Zürich*. Luzern: Galerie Fischer, Zunfthaus zur Meise.

GABRIEL, F. – PANÁČEK, J. (1991): Vývoj panských sídel na Horním území novozámeckého panství (1. část). *Castellologica bohemika*, 2, s. 23–52.

GABRIEL, F. – PANÁČEK, J. (1993): Vývoj panských sídel na Horním území novozámeckého panství (2. část). *Castellologica bohemika*, 3, s. 7–46.

GABRIEL, F. – PANÁČEK, J. (1994): Vývoj panských sídel na Horním území novozámeckého panství (dokončení). *Castellologica bohemika*, 4, s. 27–62.

GABRIEL, F. – PANÁČEK, J. (2000): *Hrady okresu Česká Lípa*. Praha: Argo.

HANTSCHEL, F. (1911): *Heimatkunde des politischen Bezirkes B.-Leipa*. B.-Leipa: Franz Hantschel.

HEBER, F. A. (1845): *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser III*. Prag: Druck und Verlag des Artistisch-typographischen Institutes von C. W. Medau und Comp.

HEBER, F. A. (1846): *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser IV*. Prag: Druck und Verlag des Artistisch-typographischen Institutes von C. W. Medau und Comp.

HONL, I. (1970): Jméno Žižka v topografickém názvosloví Čech. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 11, s. 168–198.

CHYTIL, A. (1929): *Chytilův místopis Československé republiky*. 2. vydání. Praha: Alois Chytil.

KOTYŠKA, V. (1895): *Úplný místopisný slovník království Českého*. Praha: Bursík & Kohout.

LUCKE, F. (1859): Die Burgruine Fridland im Höllengrunde. *Böhm. Leipaer Wochenblatt*, 9, 5, s. 35.

PALACKÝ, F. (1846): Ohlídka we staročeském místopisu, zwláště krajů již poněmčilých, *Časopis českého museum*, XX, sv. 1, s. 55–83.

PALACKÝ, F. (1848): *Popis královstwí Českého*. Praha: J. G. Kalwe.

PANÁČEK, J. (2008): Zaniklá farní ves Mnichov a její držitelé. *Bezděz*, 17, s. 5–25.

PAUDLER, A. (1894): *Ein deutsches Buch aus Böhmen I*. Leipa: A. Paudler.

PROFOUS, A. (1947): *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Díl I. Praha: Česká akademie věd a umění.

PROFOUS, A. (1951): *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Díl III. Praha: Česká akademie věd a umění.

PROFOUS, A. – SVOBODA, J. (1957): *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Díl IV. Praha: ČSAV.

ROUBÍK, F. (1959): *Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách*. Praha: ČSAV.

SEDLÁČEK, A. (1908): *Místopisný slovník historický království Českého*. Praha: Bursík & Kohout.
SEDLÁČEK, A. (1913): Doklady k otázce o Žižkově stáří. *Český časopis historický*, 19, s. 446–480.
SEDLÁČEK, A. (1923): *Hrady, zámky a tvrze království Českého 14. Litoměřicko a Žatecko*. Praha: Šolc a Šimáček.
SCHALLER, J. (1787): *Topographie des Königreichs Böhmen V. Leutmeritzer Kreis*. Prag – Wien: W. Piskaczek.
SOMMER, J. G. (1833): *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt I. Leitmeritzer Kreis*. Prag: J. G. Kalwe.
ŠIMÁK, J. V. (1913): Byl-li Žižka v Litoměřicku r. 1422? – Newehaus. Czobník. *Český časopis historický*, 19, s. 481–487.
ŠIMÁK, J. V. (1931): Taxa panství Novozámeckého z r. 1622. *Bezděz*, II, s. 1–5.
WIECHOVSKY, A. (1911): Aufzeichnungen des Pfarrers Valentin Frumald in Dobern. *Mitteilungen des Nordböhmischen Excursions-Clubs*, 34, s. 81–111.

Jaroslav Panáček
panacek@muzeumcl.cz
Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě
nám. Osvobození 297/1
470 01 Česká Lípa

Tento článek je volně přístupný na základě licence *Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence*, která umožňuje používání, šíření a reprodukci článku za podmínky, že původní článek bude řádně citován. Licenční podmínky jsou dostupné zde: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs.

This is an open access article under the terms of the *Creative Commons Attribution 4.0 International Public License*, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original article is properly cited. The license terms are available here: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.